

A „strassburgi“ *Relation* és a wolffenbütteli *Aviso*, leggyakrabban Prágából, Bécsből, Kölnből, Velencéből és Rómából beérkezett jelentések alapján, az 1609. év európai eseményeit adja hírül. Az egykorú semestrális vásári újságok nemcsak üzleti érdekű, hanem a vásári tömegeknek szánt, igen változatos tartalmú híreivel szemben, tudósításaik határozottan politikai jellegűek. A két újság híryanagának tervbevett synoptikus vizsgálata lesz hivatva megállapítani, hogy jelentéseik közös forrásból származtak-e és hogy a közös forrásból eredő híreket a más környezet, a közvélemény és szóbeszéd mily módon befolyásolta. Ez az összehasonlítás általános hírlaptörténeti tanulságain kívül első-sorban mindkét hetilap igen gazdag, magyar vonatkozású híryanaga miatt érdekelne bennünket. A jelentések átolvasásával azt már megfigyeltük, hogy magyarországi híreik csak részben egyeznek. Bár több híradás szószerint azonos, mások meg csak részleteikben, vagy az előadás módjában térnek el, sok olyan hír is akad, amely csak az egyikben, vagy másikban olvasható. A *Relation* általában jobban tájékozott és a magyarországi, vagy magyar vonatkozású eseményekről határozottan többet tud. De előadási módja meglehetősen szűkszavú. Így pl. a II. Rudolf császárhoz érkezett török küldöttség prágai tartózkodásáról és tárgyalásairól a *Relation* csak a politikai fontosságú híreket hozza. Az *Aviso* ezzel szemben a török küldöttség tagjainak a prágaiakat megbotránkoztató életmódjáról, a császári kihallgatás minden részletéről, az ajándékokról és a lakosság hangulatáról — nyilván szem- és fültanú elbeszélése alapján — kimerítő tudósításokban számol be.

Az első két német hetilap nemcsak a német birodalomban, hanem a szomszédos országokban is számos követőre talált. Antwerpenben a *Nieuwe tidinghen* (1619), Londonban a *Weekly Newes from Italy etc.* (1622), Amsterdamban a *Courant* (1623), Párizsban a *Gazette* (1631), Lissabonban a *Gazeta* (1641) nyitotta meg a XVII. században igen elterjedt hetilapok sorát. A *Mercurius Veridicus* (1705—1710) — a legelső magyarországi hírlap — a Rákóczi-felkelés eseményeit kezdetben szintén hetenként adta hírül.

HUBAY ILONA.

M. Tótfalusi K. Miklósnak maga fzemélyének, életének és különös tselekedetinek mentsége. *Mellyet most ujjolag kinyomtatattak Tolnai Gábor bérekefztő-beszédével. Gyomán, Nyomtatattott Kner Izidor betűivel 1940. efsztendőben [2] 123 [3] l. — 8°.*

„Amikor elhatároztuk — írja a kiadó KNER IMRE —, hogy a könyvnyomtatás feltalálásának 500-ik évfordulójára újra kiadjuk a Mentséget, . . . úgy éreztük, hogy az ünnepi alkalomhoz is, a Mentséghez is méltóbb, ha az új kiadás az ősi mesterség eredeti eszközeivel, kéziszedéssel készül s betűről-betűre haladván végig az egész szövegen,

el lehet mélyednünk annak minden részletébe." Talán az egyetlen helyes szempont a mesterségét (bízást mondhatnám: művészetét) szerető, annak multja iránt érdeklődő vérbeli nyomdász számára, de tagadhatatlanul szubjektív szempont, a nyomtató *művész* szempontja, akinek inkább az újradadás, az újraalkotás artisztikumában telik kedve, mintsem a bibliográfus tökéletes hasonmásra törekvésében. Természetes, hogy a két felfogás között óriási a különbség még akkor is, ha az eredeti szöveg helyesírásához ragaszkodik a nyomdász, amint ezt KNER tette. A bibliográfus azonban ezúttal bocsásson meg a kiadónak! Az ízléses kiállításért, a gondos nyomtatásért és azokért a megállapításokért, amelyeket TÓTFALUSI nyomtató eljárásáról a kiadó utószavában elénk tár s amelyek csak így, ilyen sorról-sorra, betűről-betűre haladó újraszédés és nyomtatás közben világosodhatnak az elmélyedő nyomdász előtt, valóban csak elismeréssel adózhatunk. A rideg nyomtatott lapok csak rosszul palástolják azt a szeretetet, amellyel KNER tragikus sorsú nyomdászjelődje önvallomásainak újryomtatását végigkísérte.

A kötethez TOLNAI GÁBOR írt finom, meglehangú utószót TÓTFALUSI pályájáról, külföldi dicsőségéről s arról a szélmalomharcról, melyet a megnemértés és kicsinyesség ellen idehaza folytatott, míg az irigyek és rágalmazók keze belé nem fojtotta a szót.

Bibliofil körök bizonyára örömmel fogadják a *Mentség* új kiadását, s a mindössze két példányban ránkmaradt mű gondosan készült betűhű szövegének közzététele, úgy hisszük, tudományos szempontból sem volt haszontalan.

VARJAS BÉLA.

Szentkúty Pál: *Régi hazai nyomdák mintakönyvei. Adalékok a magyar betű és a nyomdai „cifra“ történetéhez. Budapest, 1940. A Magyar Bibliophil Társaság kiadása. 114 [2] l. — 2°.*

A nyomdász- és könyvtörténet egyik legfontosabb stúdiuma a nyomdai betűmintakönyvek vizsgálata. Különösen az újkori könyvnyomtatás összefüggéseinek és kapcsolatainak megvilágításánál könyvnyíti meg a kutatást, hiszen külföldön a XVI. századtól kezdve a betűk és nyomdai cifrák tömkelegében eligazodni s ezek eredetének kérdését kibogozni igen nehéz feladat. Ebben a munkában jó szolgálatot tehet, sőt a vizsgálódás eredményét döntően befolyásolhatja egy-egy nyomda betűmintakönyvének ismerete. SZENTKÚTY PÁL régi hazai nyomdáink mintakönyveiről szóló kitűnő összeállítását és fejtegetéseit éppen ezért csak hálással fogadhatja a tudomány.

Munkájának élvezetesen, széles perspektívával megírt bevezető fejezetei a külföldi mintakönyvek első jelentkezéséről és a magyarságnak már kezdetben a latin betű, a latin szellem mellett történt állásfoglalásáról, valóban a kiváló bibliográfus és könyvtári szakember ava-